

terret via, non terrent lapides, non spinæ: jactat ille quod suum est. Qui timuerit ne cadat in terram malam, non pervenit ad terram bonam. Et nos dicimus, jactamus semina, spargimus semina. Sunt qui contemnunt, sunt qui reprehendunt, sunt qui irrident. Istos si nos timuerimus, nihil habemus seminare, et in messe habemus esurire. Ergo veniat semen ad terram bonam. Scio quia qui audit et bene audit, deficit, et proficit: deficit iniquitati, proficit veritati: deficit sæculo, proficit Deo.

XV. Quis est enim magister qui docet? Non qualiscumque homo, sed Apostolus. Plane Apostolus, et tamen non Apostolus. « An vultis, inquit, experimentum ejus » accipere qui in me loquitur Christus¹? » Christus est qui docet: cathedram in cœlo habet, ut paulo ante dixi. Schola ipsius in terra est, et schola ipsius corpus ipsius est. Caput docet membra sua, lingua loquitur pedibus suis. Christus est qui docet: audiamus, timeamus, faciamus. Et ne contemnas et ipsum Christum, qui propter te in carne natus est, pannis mortalitatis circumdatus; propter te esurivit et sitivit, propter te lassatus ad puteum sedit; propter te fatigatus in navi dormivit, propter te contumelias indignas audivit; propter te a facie sua sputa hominum non abegit; propter te alapas in faciem accepit; propter te in ligno pependit; propter te animam effudit; propter te in sepulcro positus est. Hæc omnia forte contemnis in Christo? Vis nosse quis sit? Recole Evangelium quod audisti: « Ego et Pater unum sumus². »

XVI. Conversi ad Dominum, ipsum deprecemur pro nobis, et pro omni plebe sua astante nobiscum in atriis domus suæ: quam custodire protegereque dignetur: per Jesum Christum Filium suum Dominum nostrum, qui cum eo vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

¹ 2 Cor. XIII, 3. — ² Joan. X, 30.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE CANTICO NOVO,

ET DE REDITU AD COELESTEM PATRIAM,

AC VIÆ PERICULIS.

AD CATECHUMENOS

SERMO.

I. OMNIS qui baptismum Christi desiderat, vitam novam concupiscit. Transeat ergo a vetustate, ut perveniat ad novitatem. Prius enim fuit testamentum vetus, canticum vetus, homo vetus: nunc autem testamentum novum, canticum novum, propter hominem novum. Demonstramus hoc quod dicimus testimoniis sanctarum Scripturarum. Jeremias propheta: « Ecce, inquit, dies » veniunt, dicit Dominus, et consummabo super domum » Juda testamentum novum¹: » David quoque propheta: « Deus, canticum novum cantabo tibi². » Et iterum: « Cantate Domino canticum novum³. » Apostolus etiam

¹ Jerem. XXXI, 31. — ² Psal. CXLIII, 9. — Id. XCXV, 1.

Paulus : « Expoliantes , inquit , vos veterem hominem , » induite novum ¹. » Et alibi : « Vetera transierunt , ecce » facta sunt nova ². » Quæ vetera transierunt ? quæ facta sunt nova ? Si adsit spiritalis auditor , non solum intelligit , verumetiam videt quæ facta sunt nova. Si autem carnalis adsit , qui totum per oculos carnis , nihil per aciem mentis intelligit , irridens respondet : Rogo te , dic quæ facta sunt nova ? Numquid aliud cœlum respicio quam antea , aut sidera in novum splendorem micantia ? Nonne iisdem cursibus sol peragit diem , eisdemque curricula luna peragit noctem ? Numquid mare terminos suos finesque transgressum est , aut terræ facies immutata alia insolita germina procreavit ? Nonne sicut ex initio horis duodecim peragitur dies , eisdemque crementis æstatis tempus , quibus detrimentis hyems peragitur ? Progenies quoque ipsa mortalium aliis decedentibus , aliis succedentibus terminatos finiunt dies. Cum ergo omnia , sicut ex initio constituta sunt , ita concurrunt , suos motus finesque servantia ; quid est quod nobis prædicatur : « Vetera transierunt , ecce facta sunt nova ? » Responde o Paule , talia de nobis requirenti ; et quia minus valeo ad respondendum , te obsecro , responde pro me. Ecce audi Apostolum : Quid quæris carnalis auditor per oculos carnis respicere ? Erige mentis aciem , ut quod dicitur possis intelligere : « Vetera transierunt , ecce facta sunt nova ³. » Quæ vetera transierunt ? quæ facta sunt nova ? « Primus » homo , inquit , de terra terrenus , secundus homo de » cœlo cœlestis. » Transiit Adam , homo vetus factus ex limo : venit Christus , Deus homo missus e cœlo. Transiit vetustas mentium , accessit novitas credentium : transiit vita carnalis , successit spiritalis. An parva est novitas hæc , ita demonstrata per hominem Deum , ut moriendo

¹ Coloss. III, 1. — ² 2 Cor. V, 17. — ³ 1 Cor. XV.

susciperet vetustatem tuam , resurgendo ostenderet novitatem tuam , ascendendo firmaret claritatem tuam ? Vetera transierunt : quæ vetera transierunt ? Quod eratis filii Adam , filii carnales. Nova accesserunt : quæ nova ? Quod efficitur filii Dei , filii spiritales. Vetera transierunt , terra eratis : Ecce facta sunt nova , cœli jam pene effecti estis. « Cœli enim enarrant gloriam Dei ¹. » Non vobis impossibile videatur , quod cum sitis terrestres , efficiamini cœlestes. De terra non facit cœlum , qui de nihilo fecit terram et cœlum ? Vetera transierunt , lapides colebatis : Nova accesserunt , Deum verum adoratis. Vetera transierunt , transiit mortalitas : Nova accesserunt , promissa est immortalitas. Vetera transierunt , perierat omnis caro per mulierem simul cum viro peccante : Nova accesserunt , reparata est caro sine viro virgine pariente. Vetera transierunt , transiit regio vetustatis : Nova accesserunt , succedit Jerusalem civitas cœlestis novitatis. Ad hanc civitatem novam pervenire cupitis , qui nomina vestra conscribenda dedistis.

II. Eia , fratres mei , ardentem desideremus propriam patriam : peregrinationem istam , quæ nos ab ea adhuc detinet , toleremus , non amemus : festinemus tamen. Non est quare hic stare : nec invenis in sæculo , quod jam possis amare. Ipse enim amor parentum , conjugum , filiorum , facultatum , aut magnum quibusdam incusserunt laborem , aut magnum pariunt timorem : non est quare hic stare. Melius enim festinando appetimus sempiterna , quam hic remanendo sæculi nos apprehendat ruina. Præparemus sitarciam , apprehendamus et ascendamus navem fidem simul et crucem , nec desit anchora spes nostræ salutis , extendamus funes diversas virtutes , vela charitatis colligamus , invocemus ventum prosperum verbum Dei ; exhauriamus

¹ Psal. XVIII, 2.

sentinam a peccatis, per eleemosynas mundetur conscientia. Non impediatur hujus nostri cursus navigii, operemur manibus ut possumus. Manibus suis sentinam exhauriebat qui dicebat: « Manibus meis coram eo nocte, et non sum deceptus¹. » Non negligamus nostra peccata: minuta sunt, sed multa sunt. Fluctus unus validus irruens obruit navem, minaturque naufragium: humor autem per rimas influens et in sentinam veniens, nisi subinde siccet, hoc idem facit. Ergo exhauriatur sentina, non negligatur misericordia: « Quia eleemosyna a morte liberat, et ipsa purgat peccata². » Adsit nostra tutela Christi gratia, celeuma nostrum dulce cantemus Alleluia: ut læti ac securi ingrediamur sempiternam ac felicissimam patriam. Non metuat anima mare hoc magnum, sæculum scilicet, cujus fluctus ac turbines sentimus inimicas sæculi potestates. In Deo sperantes multi jam sancti hos fluctus spreverunt, multi calcaverunt, multi super ejus aquas ambulantes securi ad patriam pervenerunt. Sed exurgit ventus validus et magna tempestas, sua cujusque cupiditas. Titubat fides in mari, clamet in te Petrus: Domine, pereō³: dabit manum mergenti, nec sinit perire ille qui propter nos super aquas dignatus est ambulare. Vide apostolum Paulum, hoc navigium non solum demonstrantem, verumetiam ascendentem, et quamplurimos invitantem. Quando dicebat: « Habentes victum et tegumentum, his contenti simus⁴: » quid aliud quam competentem sitarciam imponendam esse monstrabat? Quando dicebat: « Mihi autem absit gloriarī, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo⁵: » navem ascendebat. Quando dicebat: Induite vos sicut electi Dei, benignitate, humilitate, longanimitate,

¹ Psal. lxxvi, 3. — ² Tobia, v. 11. — ³ Matth. xiv, 30. — ⁴ 1 Tim. vi, 8. — ⁵ Gal. vi, 14.

» mansuetudine¹: » quid aliud quam funes extendebat? Quando dicebat: « Manet fides, spes, charitas, major horum charitas²: » vela colligebat. Quando dicebat: « Verbum Dei habitet in vobis abundanter³: » ventum prosperum invocabat. Quando dicebat: « Infatigabiles itaque dum tempus habemus operemur bonum ad omnes⁴; » et, Operantes propriis manibus vestris⁵: » quid aliud quam sentinam exhauriri præcipiebat? Quando dicebat: « Gratia salvi facti estis⁶: » tutelam exorabat. Quando dicebat: « In psalmis et hymnis cantantes in cordibus vestris Domino⁷: » celeuma sanctum docebat. Quando dicebat: « Spe salvi facti sumus⁸: » anchoram in cordibus credentium figebat. Quando dicebat: « Jerusalem quæ sursum est, libera est, quæ est mater nostra⁹: » ipsam patriam demonstrabat. Quando dicebat: « Ubi est, mors, contentio tua? Gratias Deo, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum¹⁰: » non adhuc in mari periclitabatur, sed jam in propria patria lætabatur. O optime gubernator, o pulcherrime magister et doctor, docuisti, fecisti; et ideo celeriter pervenisti, quia quæ docuisti, prior ipse fecisti.

III. Si quis forte, ut assolet, refugit navigium, et insolitos fluctus maris horrescit, desideratque iter conficere, quo, etsi tardius, ad patriam valeat pervenire: demonstrabo viam, imo ipsa se demonstrat via. Ecce in Evangelio clamat Salvator: « Ego sum via¹¹. » Habes viam, ambula, sollicitus tamen doma jumentum tuum, carnem tuam, ipsi enim insidet anima tua. Quomodo si in hac via mortali jumento insideres, quod te gestiendo vellet præcipitare; nonne ut securus iter ageres, cibaria ferocienti

¹ Coloss. iii, 18. — ² 1 Cor. xiii, 13. — ³ Coloss. iii, 16. — ⁴ Gal. vi, 10. — ⁵ 1 Thess. iv, 11. — ⁶ Ephes. ii, 8. — ⁷ Id. v, 19. — ⁸ Rom. viii, 24. — ⁹ Gal. iv, 26. — ¹⁰ 1 Cor. xv, 55. — ¹¹ Joan. xiv, 6.

subtraheres, et fame domares quod freno non posses? Caro nostra jumentum nostrum est: iter agimus in Jerusalem: plerumque nos rapit caro, et de via conatur excludere¹. Tale ergo jumentum cohibeamus jejuniis. Vide illum gubernatorem eundemque viatorem apostolum Paulum², vide illum jumentum suum domantem. « In » fame, inquit, et siti, in jejuniis sæpius castigo corpus » meum, et in servitatem redigo³. » Ita ergo et tu, qui ambulare desideras, doma carnem tuam, et ambula. Ambulas enim, si amas. Non enim ad Deum passibus, sed affectibus currimus.

IV. Via ergo ista nostra ambulantes quærit. Tria sunt hominum genera quæ odit: remanentem, retro redeuntem, aberrantem. Ab his tribus generibus malis Domino adjuvante vindicetur et defendatur gressus noster. Jam vero cum ambulantes sumus, alius tardius ambulat, alius celerius ambulat, tamen ambulant. Excitandi sunt ergo remanentes, retro redeuntes revocandi, errantes in viam ducendi, tardi exhortandi, celeres imitandi. Qui non proficit, remansit in via: qui forte a meliore proposito declinat ad id quod deterius reliquerat, reversus est retro: qui fidem deserit, a via erravit. Cum tardis sit nobis et cum celerioribus ratio, cum ambulantibus tamen. Quis est qui non proficit? Qui se putaverit esse sapientem: qui dixerit: Sufficit mihi quod sum: qui non attenderit eum qui dicit: « Quæ retro oblitus, in ea quæ ante sunt exten- » tus, secundum intentionem sequor ad palmam vocatio- » nis Dei in Christo Jesu⁴. » Currentem se dixit, sequentem se dixit: non remansit, non retro respexit: absit ut erraverit, quia viam ipse docebat, qui et tenebat et ostendebat. Celeritatem autem ejus ut imitemur, ait:

¹ Forte excutere. — ² 2 Cor. xi, 17. — ³ 1 Cor. ix, 27. — ⁴ Philip. iii, 18.

« Imitatores mei estote, sicut et ego Christi¹. » Arbitramur ergo nos, dilectissimi, in via vobiscum ambulare: si tardi sumus, prævenite nos; non invidemus, quærimus quos sequamur. Si autem nos putatis celeriter ingredi, currite nobiscum: unum est ad quod omnes festinamus, et qui tardius et qui celerius ambulamus. Qui sunt et retro redeuntes? Qui ex continentia revertuntur in immunditiam, qui ex sancto et singulari bono proposito virginittatis divertuntur in turpitudines voluptatis, et corrupta mente corrumpunt simul et carnem. Hos increpat apostolus Petrus dicens: « Melius illis erat non cognoscere viam » salutis, quam cognoscentes retro respicere². » O malum, retro respicere! Uxor enim Loth, quæ liberata a Sodomitibus³, contra præceptum retro respexit, quod evaserat perdidit. Nec immerito in statuam salis repente conversa est, nisi ut fatuos suo etiam exemplo condiret. Qui sunt et aberrantes? Omnes hæretici, qui relicta veritatis via errando per desertum latrocinantur, et animas captant in peccatis, præpediuntque ne quis ad patriam valeat pervenire: effecti lupi semitarii induti ovina pelle, cum sint intus lupi rapaces; prædicantes Christum viam, et qui eos sequuntur ducentes ad mortem.

V. Hic si aliquis dicat: Quid ego faciam non invenio: ecce homo Christum prædicat; viam prædicat, Christi se dicit esse discipulum, veritatem se dicit annuntiare, quare non sequar talia prædicantem? Respondeo: Quia aliud ejus habet lingua, aliud conscientia. Unde novi inquis? numquid ego conscientias discutere possum? Christum ab eo audio: quod audio, hoc credo, hoc teneo. Non te seducat filius falsitatis, si filius es veritatis. Disce jam, Christiane, qui Christum desideras et audire et videre. Si quis tibi Christum prædicat, attende et consi-

¹ 1 Cor. xi, 1. — ² 2 Petr. ii, 21. — ³ Gen. xix.

dera qualem prædicet, ubi prædicet. Christus enim veritas est¹, per Scripturas sanctas prædicatur, non in angulis, non occulte, sed palam, publice. « In sole enim » posuit tabernaculum suum²; » hoc est, in manifesto collocavit Ecclesiam suam. Jam hic respice illum qui tibi Christum prædicat, dicat qualem Christum prædicet.

VI. Ecce hæreticus Manichæus, qui per suam doctrinam promittit introducere te in veritatem, ipsum Christum dicit esse fallacem. Non habuit, inquit, verum corpus: phantasma fuit; spiritus fuit. Et hoc in illo fuisse negat nequissimus Manichæus. O pessime hæretice Manichæe, si credere non vis veritatem dicentem Discipulis suis: « Palpate, et videte, quia spiritus ossa et carnem » non habet, sicut me videtis habentem³: » si credere non vis, ut dixi, Veritati, Judæo crede crucifigenti. Nam cum tu dicis: Christus Deus fuit, non homo, Judæus dicit: Non fuit Deus, sed homo. Catholica utrosque convincens, Ego, ait, verum teneo, quod Christus et Deus est et homo. Tu autem, Manichæe, unde probas Christum spiritum fuisse? Spiritus alapas accepit? spiritus spineam coronam portavit? spiritus sibi crucem bajulavit? Si spiritus fuit, cujus vestimenta milites diviserunt? Si spiritus fuit, quomodo cum traderet spiritum, corpus ejus prope dimidium diem exanime pependit in cruce? Si spiritus fuit, quomodo latus ejus perforatum est lancea? Quomodo susceptus est a Joseph sepeliendus, quomodo sepulcro est conditus? Omnia ista spiritus pati non potest. Sicut de eo antea per Prophetas prædictum est, ita et factum. Erras tu nimis falsitas, in omnibus te superat veritas. Ergo ne, hæretice, ut doces, veritas mentita est, et tu verum prædicas? Et ubi hoc prædicas? In absconso, in occulto. Si veritate fulcitur prædicatio tua, publica sit

¹ Joan. xiv, 6. — ² Psal. xviii, 6. — ³ Luc. xxiv, 39.

doctrina tua. Demonstra mihi Ecclesiam tuam. Sed novimus quid agatis decepti et deceptores. Apostolus Paulus vos prodidit dicens: « Quæ enim occulte fiunt ab eis, » turpe est etiam dicere¹. » Nobis turpe est dicere, sed vos non quiescitis agere. Manifesta est ignominia vestra, nudata est turpitudine vestra: ex confessione simul et scriptura vestra, omnibus palam facta est turpis doctrina vestra: utinam aliquando corrigantur corda vestra.

VII. Alii hæretici Ariani ipsam viam Christum, per quam itur ad Patrem, secundum Divinitatem nolunt esse æqualem Patri. Et cum ipse dicat: « Ego et Pater unum » sumus²: » illi dicunt: Si missus est Christus, minor est; major est utique qui mittit illo qui mittitur. Hæc argumentatio est humana, non auctoritas divina. Alia est operatio Trinitatis, quam tu, hæretice, non assequeris, qui carnaliter sapis. Mundum enim cor non habes, nec ad Deum. Christus enim in quantum hominem suscepit, missus dicitur: in quantum Deus est, æqualis est Patri. Nam quo eum Pater mitteret, ubi ipse cum Filio non esset? Aut quo Filius venisset, ubi non simul cum Patre esset ille qui dicit: « Ego in Patre, et Pater in me est: et, Philippe, » qui vidit me, vidit et Patrem³: » et qui per Prophetam dicit: « Coelum et terram ego impleo⁴: » et de quo Salomon ait: « Attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter⁵? » Attingit ubique propter suam munditiam. Sed tu, hæretice, ideo dicis majorem esse qui mittit, minorem qui mittitur, quia temporum spatia cogitas. Sed multum erras, illi assignare tempora per quem facta sunt tempora. Si Patrem confiteris Deum, Deum Filium, æternumque credis et Patrem et Filium; noli minorem facere Filium in eo quod fecit te, quia ideo minor factus

¹ Ephes. v, 12. — ² Joan. x, 30. — ³ Id. xiv, 9, 10. — ⁴ Jerem. xxxiii, 24. — ⁵ Sap. viii, 1.

est, ut redimeret te. Sed ipse, iniquis, dixit: « Pater major me est¹. » Intellige secundum susceptum hominem, et deponis errorem. Secundum hoc dicit: « Pater major me est, » secundum quod de eo ait Propheta: « Minorasti eum paulo minus ab Angelis². » Tu autem dic, secundum quid eum minorem asseris? Si secundum potestatem: « Pater non judicat quemquam, sed Filius³. » Si secundum opera: « Omnia per Filium facta sunt⁴. » Si secundum tempus hoc credis de Deo tuo, quia sicut tu major es filio tuo, ita ille filio suo: avertat hoc Deus ab auribus fidelium; indigna sunt ista credere de Deo. Si enim Filius secundum deitatem Dei Verbum est, sicut evangelista Joannes narrat: « In principio erat Verbum, » et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum⁵; » fuit aliquod tempus quando Pater fuit sine Verbo, aut fuit aliquod principium ante ipsum principium, quoniam ipse Filius dixit se esse principium? Interrogantibus quippe Judæis: « Tu qui es? Respondit: Principium⁶. » Ergo et illud quod in Genesi scriptum est: « In principio fecit Deus cœlum et terram⁷, » intelligitur in Filio, qui est principium. Sic ergo semper Deus Pater, semper Deus Filius: quia nec ille aliquando non Pater, nec iste aliquando non Filius. Non enim ut Pater generaret Filium, minuit se ipsum: sed ita genuit de se alterum qualem se, ut totus maneret in se. Spiritus autem sanctus non præcedit unde procedit, sed integer de integro, nec minuit eum procedendo, nec auget hærendo. Et hæc tria unus Deus, de quo Propheta dicit: « Tu es Deus solus magnus⁸. » Tu autem, hæretice, compone gradus, separa Trinitatem: fac Patrem majorem, Filium minorem, Spiritum sanctum sequentem. Sed jam de Filio, quod æqualis sit Patri, ali-

¹ Joan. xiv, 28. — ² Psal. viii, 6. — ³ Joan. v, 22 — ⁴ Id. i, 3. — ⁵ Ibid. i, 2. — ⁶ Id. viii, 25 — ⁷ Gen. i, 1. — ⁸ Psal. lxxxv, 10.

qua diximus, et quod occurrit, diximus: audi et de Spiritu sancto, quem minorem vis esse Patre et Filio. Nempe Spiritus sanctus ipse Spiritus est Dei. Audi et ipse quod simul sit cum Patre et Filio, et ubique sit totus. « Deus, » inquit Joannes apostolus, Spiritus est¹. » Et ipse Filius per Prophetam ait: « Spiritus Domini super me²: » non ait, post me, ut sequentem eum faceret, vel minorem: sed ait, super me. Unde et angelus Gabriel ad Mariam: « Spiritus sanctus, inquit, superveniet in te³. » David quoque propheta: « Quo ibo a Spiritu tuo, et a facie tua » quo fugiam? Si ascendero in cœlum, tu ibi es; si descendero in abyssum, tu ades⁴. » Ergo si Spiritus Dei et in cœlo et in terra et in inferno adest cum illo qui dicit: « Cœlum et terram ego impleo⁵: » Ergo Trinitas unus est Deus. Sed audi adhuc, hæretice, unde convincaris, quod Trinitas unus sit Deus. In ipso principio libri Geneseos, quod diximus scriptum est: « In principio fecit Deus cœlum et » terram⁶. » Ecce Deus Pater, et principium Filius, secundum quod se dixit esse principium. Si autem et Spiritum sanctum quæris: « Spiritus, inquit, Dei superferebatur super aquas⁷. » Cum ergo in consequentibus legitur: « Dixit Deus: Fiat lux; et, Finxit Deus de terra; et, Fecit Deus, » hoc demonstratur quod inseparabilia sunt opera Trinitatis. Evidentius hoc in consequentibus demonstratur. Nam cum ventum esset ad id ut homo formaretur, ait Scriptura: « Et dixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram⁸. » Non dixit: Faciam ad imaginem et similitudinem meam, ut solus Pater intelligeretur: nec dixit: Fiat, ut Filio veluti juberet facere, per quem facta sunt omnia: nec dictum est: Fecerunt, ut singuli singula in eo conferrent opera sua: sed

¹ Joan. iv, 24. — ² Isai. lxi, 1. — ³ Luc. i, 35 — ⁴ Psal. cxxxviii, 7, 8. — ⁵ Jerem. xxiii, 24. — ⁶ Gen. i, 1. — ⁷ Ibid. 2. — ⁸ Ibid. 26.

cum diceretur : « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, » ut Trinitas unus Deus intelligeretur; statim subjunctum est : « Et fecit Deus hominem, ad imaginem suam fecit illum¹. » Ecce per Scripturas sanctas Trinitas unus Deus prædicatur, Arianus convictus aliquando confundatur. Sed audi adhuc, hæretice, apostolum Paulum convincentem te et docentem me, audi quid de Deo Filio dicat : « Cum, inquit, in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse æqualis Deo². » Ille eum prædicat æqualem, tu eum asseris minorem. Cui credendum est, Apostolo, an tibi? Tibi quem totus orbis abjecit, an illi quem totus mundus suscepit? Cedat igitur vel sero convicta perversitas tua, quia jam totum mundum possedit Evangelica et Apostolica doctrina.

VIII. Alia quoque spelunca latronum non bonorum, hæreticorum Pelagianorum, et demonstranda est et cavenda : hæc est enim eorum perversa doctrina. Cum Scriptura dicat : « Maledictus homo qui spem suam ponit in homine³; et, qui gloriatur, in Domino gloriatur⁴; » isti contra, hoc maledictum hominem non incurrere promittunt, si de se præsumpserit, vel in se ipso gloriatus fuerit. Sed quid contra hos multa dicamus? Hoc promisit et pater illorum diabolus illi primo homini : « Non morte, » inquit, morieris : eritis sicut dii⁵. » Deum contempsit, serpenti credidit, et quod acceperat perdidit. Si tunc ille homo non fuit cautus, nunc homo caveat vel expertus. Odit Deus præsumptores de viribus suis. Quid enim valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipso Adam demonstratum est. Ad malum sufficit sibi; ad bonum non, nisi adjuventur a Deo. Primus enim ille homo accepit liberum arbitrium rectum, et posuit ante eum Deus, sicut Scrip-

¹ Gen. 1, 27. — ² Philip. 11, 6. — ³ Jerem. xvii, 5. — ⁴ 1 Cor. 1, 31. — ⁵ Gen. 11, 4-5.

tura dicit : « Ignem et aquam : ad quod volueris, inquit, » porrigere manum tuam¹. » Elegit ignem, reliquit aquam. Videte justum judicem. Quod elegit homo liber, accepit : malum voluit, hoc illum secutum est. Videte rursus illum justum judicem misericordiam facientem. Cum videret quod homo totam stirpem suam, male usus libero voluntatis arbitrio, in se tanquam in radice damnasset, ipse non rogatus de cælo descendit, et hominem superbia pereuntem, sua humilitate sanavit : errantes perduxit ad viam, peregrinos perducit ad patriam. Non ergo gloriatur humana natura de se, sed in eo gloriatur qui fecit se.

IX. Jamvero cæteræ sectæ hæreticorum Christum viam prædicantium, sed longe a via errantium, una voce ipsius veræ viæ convincuntur atque confunduntur dicentis : « Multi mihi dicent in illo die : Domine, Domine, » nonne in tuo nomine prophetavimus, et in tuo nomine » dæmonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc dicam eis : Non novi vos : recedite a me omnes qui operati estis iniquitatem². » Ideo operati estis iniquitatem, quia Ecclesiæ meæ perturbastis unitatem.

X. Vos autem fidelia germina sanctæ matris Ecclesiæ catholicæ per universum mundum diffusæ, fugite omnes hæreses. « Si quis aliud evangelizaverit vobis, anathema sit³. » Rectos cursus facite pedibus vestris : non declinetis nec ad dexteram præsumendo, nec ad sinistram desperando. Currite velociter rectam viam : ipsa enim vos perducit ad patriam ; ad illam patriam cujus cives Angeli sunt, cujus templum Deus, cujus splendor Filius, cujus charitas Spiritus sanctus ; civitas sancta, civitas beata ; civitas ubi nullus perit amicus, quo nullus admittitur inimicus, ubi nullus moritur, quia nullus oritur ; nul-

¹ Eccli. xv, 17. — ² Matth. vii, 22, 23. — ³ Gal. 1, 9.

lus infirmatur, quia incorrupta salute lætatur. Cum il-
 luc venerimus, non ibi esuriemus aut sitiemus: visio
 ipsa satiety nostra erit. Non ibi dormiemus, quia non
 ibi laborabimus. Nulla cujuslibet rei necessaria erit re-
 fectio, ubi nulla erit defectio. Vivemus, regnabimus,
 lætabimur. Si tantum delectat cum de ea loquimur, quid
 erit et videre: Videre Deum, vivere cum Deo, vivere de
 Deo. Vita enim nostra erit laudare Deum, et sine defectu
 amare. « Beati enim, ait Propheta, qui habitant in domo
 » tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te¹. »
 Fratres dilectissimi, si cum navigantibus laboravimus, et
 viatoribus ducatum præbuimus, si devias fauces latronum,
 hoc est, hæreticorum sollicitè demonstravimus, si ipsam
 patriam cœlestem declaratam atque demonstratam jam
 cernitis oculis cordis vestri: reddite nobis fructum laboris
 nostri. Reddite, fratres, reddite, exigimus a vobis. Talis
 est enim merces nostra, quam a vobis exigimus, ut nec
 nos pudeat petere, nec vos pigeat erogare. Hoc quod exi-
 gimus, erogando cumulabitis magis, quam detrimentum
 patiemini, si non erogaveritis. Quæ est ergo merces nos-
 tra? Non quærimus aurum vestrum, non argentum ves-
 trum, non nummum vestrum, nec quidquam de rebus
 vestris: sed merces nostra est, ut in illo sancto fonte ad-
 juvetis nos orationibus vestris.

¹ Psal. LXXXIII, 5.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE QUARTA FERIA,

SIVE

DE CULTURA AGRI DOMINICI.

SERMO¹.

I. COELESTI gratiæ et spiritali pluvie præparandus est
 ager Ecclesiæ, quia imber divinus in proximo est. Opere-
 mur, dilectissimi, in isto agro quod nobis creditum est.
 Nobis enim datum est, plantare, rigare, arare, novel-
 lare: sed Dei est, incrementum dare. Apostolus Paulus
 doctor gentium in fide et veritate, per se ipsum et ope-
 rando et monendo hanc nos docuit dominicam exercere
 culturam, dicens: « Ego plantavi, Apollo rigavit, sed
 » Deus incrementum dedit. » Et paulo post: « Dei enim
 » sumus cooperarii, Dei agricultura, Dei ædificatio es-
 » tis². » Et alibi: « Cooperatores mei estote, fratres, et
 » intendite eos qui sic ambulant sicut habetis formam
 » nostram³. » In ista itaque, fratres, dominica agricul-

¹ Sequentes Sermones, de Quarta Feria, de Cataclysmo, et de Tempore
 barbarico, dubii nobis sunt, et videntur subditii. — ² 1 Cor. III, 6. —

³ Philip. III, 17.